

RĂZBOIUL NUCLEAR – CA PERSPECTIVĂ PLAUZIBILĂ

NUCLEAR WAR – AS A PLAUSIBLE PERSPECTIVE

General de brigadă (r.) Mircea UDRESCU*

*(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania,
email: secretariat@aosr.ro)*

Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU**

*(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania,
email: secretariat@aosr.ro)*

Rezumat: După cum este cunoscut, sintagma de „război nuclear“ a însoțit împărțirea lumii după criterii ideologice, pe de o parte lumea occidentală, adepta unei economii și democrații liberale, și pe de altă parte lumea comunistă, adepta unei economii centralizate și care subordona libertatea naturală a omului unei necesități înțelese. Această împărțire ideologică a lumii a parcurs mai multe decenii, amenințându-se reciproc, conviețuind în ceea ce s-a numit a fi Războiul Rece, în care marile puteri, pe de o parte SUA și blocul militar NATO, și de cealaltă parte URSS și blocul militar al Tratatului de la Varșovia, se amenințau reciproc, dar evitau să-și declare război, deoarece se considera că un război nuclear s-ar încheia fără un învingător, într-un final apocaliptic. Contradicțiile între cele două sisteme se desfășurau în cadrul politic și diplomatic realizat de marele om de stat Theodore Roosevelt, prin existența ONU și a Consiliului de Securitate, la care toate statele lumii se raportau prin cultivarea dreptului internațional. Încă nu se încheiase cel de-Al Doilea Război Mondial și Theodore Roosevelt era preocupat de crearea unui cadru organizatoric mondial, menit să asigure pacea lumii, punând astfel bazele Organizației Națiunilor Unite. În acest proces, a convins să i se alăture, la început, două țări: URSS și Marea Britanie, după care au urmat și multe altele. Imediat după terminarea acestei mari conflagrații mondiale, statele învingătoare au conceput instituții internaționale menite să reglementeze aspectele importante ale relațiilor dintre state, urmărindu-se, după caz, consolidarea păcii și eliminarea războaielor, sprijinirea dezvoltării economiilor lumii pentru ridicarea nivelului general de trai, protejarea mediului, eradicarea sărăciei, respectarea drepturilor fundamentale ale omului etc., toate acestea în cadrul Organizației Națiunilor Unite. Consiliul de Securitate, format din SUA, URSS, Marea Britanie, Franța și China, era menit să asigure în comun forțele de descurajare a oricărei încercări de nesocotire a ordinii internaționale. Competiția ideologică s-a accentuat continuu, până când URSS a făcut implozie, iar blocul țărilor socialiste s-a desprins de sub tutela sovietică. Când toată lumea considera că omenirea se va îndrepta spre o pace veșnică, odată cu pretențiile revizioniste ale Rusiei, mai ales după ce aceasta a invadat Ucraina, spectrul unui război în care să fie implicate marile puteri ale lumii a devenit o realitate. Și, ceea ce este îngrozitor, de data aceasta războiul nuclear nu mai sperie pe nimeni, din

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, email: udrescumircea@yahoo.com.

** Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, email: esiteanu@yahoo.com.

moment ce amenințările cu armamentul nuclear sunt acceptate, au devenit un fapt cotidian, constituind un eveniment nu numai previzibil, ci și probabil pentru un moment nu prea îndepărtat și susținut iresponsabil de o bună parte din mass-media.

Cuvinte cheie: război rece, convențional, nuclear, pace, ideologie, agresiune.

Abstract: *As is known, the phrase "nuclear war" accompanied the division of the world according to ideological criteria, on the one hand the Western world, adept at a liberal economy and democracy, and on the other hand the communist world, adept at a centralized economy and which subordinated the natural freedom of man to an understood necessity. This ideological division of the world lasted for several decades, threatening each other, coexisting in what was called the Cold War, in which the great powers, on the one hand the USA and the NATO military bloc, and on the other hand the USSR and the Warsaw Pact military bloc, threatened each other, but avoided declaring war, because it was considered that a nuclear war would end without a winner, in an apocalyptic ending. The contradictions between the two systems unfolded within the political and diplomatic framework created by the great statesman Theodore Roosevelt, through the existence of the UN and the Security Council, to which all the states of the world related through the cultivation of international law. The Second World War had not yet ended and Theodore Roosevelt was concerned with creating a global organizational framework, designed to ensure world peace, thus laying the foundations of the United Nations. In this process, he convinced two countries to join him at first: the USSR and Great Britain, followed by many others. Immediately after the end of this great world conflagration, the victorious states conceived international institutions designed to regulate important aspects of relations between states, aiming, as appropriate, to consolidate peace and eliminate wars, support the development of world economies to raise the general standard of living, protect the environment, eradicate poverty, respect fundamental human rights, etc., all within the framework of the United Nations. The Security Council, consisting of the USA, USSR, Great Britain, France and China, was meant to jointly provide the forces to deter any attempt to disregard international order. Ideological competition intensified continuously, until the USSR imploded, and the bloc of socialist countries broke away from Soviet tutelage. When everyone believed that humanity would move towards eternal peace, with the revisionist claims of Russia, especially after it invaded Ukraine, the specter of a war involving the great powers of the world became a reality. And, what is terrible, this time nuclear war no longer scares anyone, since the threats with nuclear weapons are accepted, they have become an everyday fact, constituting an event not only predictable, but also probably for a not too distant moment and irresponsibly supported by a good part of the media.*

Keywords: cold war, conventional, nuclear, peace, ideology, aggression.

Introducere

După ce mai multe țări, care nu cu mulți ani în urmă făcuseră parte din blocul comunist, au cerut să facă parte din NATO, pe măsură ce NATO s-a apropiat de Federația Rusă, aceasta a încercat să dicteze care ar trebui să fie poziția unor state ce au aparținut URSS, în concret solicitând ca Ucraina

să devină stat neutru, ca fundament al securității sale existențiale. Constatând că Ucraina își manifesta propriile sale interese de securitate, Federația Rusă a desprins din Ucraina Crimeea, în 2014, și a declarat o operație militară specială în estul Ucrainei, un război care a depășit deja trei ani. Din moment ce țările occidentale au acuzat Federația Rusă de agresiune militară asupra unui stat independent și au trecut la ajutorarea multilaterală a acesteia, dinspre partea rusă s-au înmulțit amenințările unor riposte nucleare, iar mass-media occidentală iau în derâdere asemenea amenințări, sugerând continuarea războiului până la victoria finală împotriva Federației Ruse. Nimeni nu mai este îngroxit de spectrul unui război nuclear.

I. Fundamente ale Războiului Rece

1.1. Organisme responsabile de ordinea mondială

Organizația Națiunilor Unite (O.N.U.) – este încă o organizație internațională guvernamentală, cu sediul la New York, Geneva și Viena, care a luat naștere prin semnarea, la 26 iunie 1945, a Cartei de la San Francisco, de către un număr de 51 de state. Carta O.N.U. a intrat efectiv în vigoare la 24 octombrie 1945. O.N.U. este considerat cel mai reprezentativ for cu vocație universală. Potrivit Cartei O.N.U., scopurile organizației constau în: menținerea păcii și securității internaționale; dezvoltarea de relații prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi și autodeterminării popoarelor; realizarea colaborării internaționale în vederea rezolvării problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar. Pentru a i se asigura o bună funcționalitate, ONU a fost concepută ca organizație sinergică a șase organisme speciale, astfel:

Adunarea Generală – ca organ reprezentativ, alcătuit din toți membrii afiliați Organizației. Ea este investită cu dreptul de a discuta orice problemă de competența Organizației. Rezoluțiile sale au caracter de recomandări pentru statele membre. Se convoacă o dată pe an, dar se poate reuni și în sesiuni extraordinare, precum și în sesiuni de urgență.

Consiliul de Securitate este organismul de acțiune al Organizației Națiunilor Unite, investit, prin Carta O.N.U., cu răspunderea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale. El este format din reprezentanții a 15 state membre ale O.N.U., dintre care cinci sunt membri permanenți (R. P. Chineză, Franța, Rusia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și S.U.A.) și zece sunt membri nepermanenți, aleși pe o perioadă de doi ani de către Adunarea Generală. Potrivit Cartei O.N.U., Consiliul de Securitate acționează pentru prevenirea și rezolvarea conflictelor internaționale, iar, în caz de violare gravă a păcii, de încălcare a ei, este împuternicit să întreprindă acțiuni prompte și eficace, să aplice măsuri de constrângere, fără folosirea sau cu folosirea forței armate, pentru asigurarea păcii. În vederea acestui scop, Consiliul de Securitate poate lua, împotriva agresorului, măsuri de constrângere economico-diplomatice care nu implică folosirea forței armate, cum ar fi: întreruperea parțială sau totală a relațiilor economice și a comunicațiilor feroviare, aeriene, poștale, precum

și ruperea relațiilor diplomatice de către membrii Organizației Națiunilor Unite. Atunci când acestea nu duc la rezultatele dorite, Consiliul de Securitate poate întreprinde orice acțiune pe care o consideră necesară pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității. Carta O.N.U. atribuie Consiliului de Securitate răspunderea în materie de dezarmare, pentru întocmirea unor planuri privind stabilirea unui sistem de reglementare a înarmărilor. Consiliul de Securitate îndeplinește și alte atribuții adiționale, ca: împreună cu Adunarea Generală a O.N.U. alege membrii Curții Internaționale de Justiție, recomandă Adunării Generale statele care cer admiterea în O.N.U., hotărăște măsurile de luat de către statele membre ale O.N.U. pentru menținerea păcii și securității internaționale sau pentru restabilirea ei, dacă pacea a fost tulburată. Consiliul de Securitate poate recomanda Adunării Generale, care decide, după caz, suspendarea din drepturi sau excluderea din O.N.U. a unui stat membru care încalcă prevederile principale ale Cartei O.N.U. În problemele de procedură, hotărârile Consiliului de Securitate trebuie să întrunească nouă voturi, iar în cele de fond trebuie să obțină voturile afirmative ale nouă membri, în care trebuie să se regăsească votul afirmativ al tuturor membrilor permanenți, adică unanimitatea marilor puteri. Așa se face că unanimitatea Consiliului de Securitate a dirijat comportamentul general al statelor în toată această perioadă a globalizării.

3. Consiliul Economic și Social (C.E.S. sau ECOSOC) promovează cooperarea internațională în domeniul economic și social și este alcătuit din 54 de membri, aleși de Adunarea Generală pe o perioadă de trei ani, pe baza principiului repartizării geografice proporționale și echitabile.

4. Consiliul de Tutelă supraveghează administrarea teritoriilor aflate sub tutela O.N.U.

5. Curtea Internațională de Justiție (C.I.J.) este organul judiciar de bază al Organizației, cu sediul la Haga, alcătuit din 15 judecători aleși de Adunarea Generală și de Consiliul de Securitate, cu titlu personal, pe o perioadă de nouă ani. C.I.J. rezolvă numai litigiile dintre state, pe baza consimțământului prealabil al părților, și dă avize cu caracter consultativ în probleme de interes internațional.

6. Secretariatul O.N.U. este un organ administrativ și executiv, condus de un secretar general ales de Adunarea Generală, la recomandarea Consiliului de Securitate, pe o perioadă de cinci ani.

Pentru punerea în aplicare a deciziilor cu caracter internațional, în sprijinul și cu acordul ONU funcționau multe alte instituții internaționale, de recunoaștere globală, dintre care amintim: Fondul Mondial Financiar, Banca Mondială, Banca Mondială pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Reglementărilor Internaționale, Asociația Internațională pentru Dezvoltare, Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, Asociația Mondială a Agențiilor de Promovare a Investițiilor, Asociația „World Trade Center”, Asociația Internațională pentru Dezvoltare, Organizația Mondială a Comerțului etc.

Fondul Monetar Internațional (F.M.I.) – ca o organizație instituțională specializată a Națiunilor Unite, a fost înființată în anul 1945, când primele douăzeci și nouă de națiuni membre au semnat articolele Acordului de înființare, dar și-a început activitatea practică în martie 1947. Acceptarea unui nou stat membru a fost gândită să se facă pe baza unei „rezoluții de apartenență”, care trebuia să cuprindă: condițiile de admitere – mărimea cotei alocate, modalitățile și datele vărsămintelor, termenul de declanșare a parității inițiale etc. Structura de conducere a FMI a fost și continuă să fie formată din: Consiliul guvernatorilor, organul superior de conducere, care stabilește cotele de subscripție pentru fiecare stat, Consiliul de administrație și directorul general. Cotele de subscriere, adică sursele la dispoziția Fondului, se revizuiesc la fiecare cinci ani, determinând astfel valoarea Drepturilor Speciale de Tragere și numărul de voturi fiecărui stat membru. Împrumuturile solicitate de statele membre sunt aprobate de board-ul guvernatorilor, dar orice solicitant de fonduri trebuie să-și armonizeze legislația internă, pentru a putea îndeplini politicile prudentiale ale FMI, proces care creează premisele materiale de implicare a FMI în treburile interne ale statului respectiv. Deoarece Statele Unite ale Americii dețin 18,25 procente din votul board-ului FMI, adică de trei ori mai mult decât oricare alt membru, fiind singurul stat cu drept de veto, există tot mai multe considerente care susțin faptul că această organizație se găsește sub conducerea mascată a S.U.A.

Dimpotrivă, documente oficiale ale FMI consideră că Fondul este o instituție centrală a sistemului monetar internațional, ce gestionează sistemul de plăți internaționale și sistemul de rate de schimb între valutele naționale, făcând posibil bussines-ul între diferite țări, iar scopul său declarat este să prevină crizele sistemului monetar internațional, încurajând țările să aplice politici economice solide, și să vină în ajutorul membrilor săi care au nevoie de finanțare temporară pentru a-și redresa dezechilibrele de balanță a plăților. Fondul acționează în scopul propășirii generale, promovând: expansiunea echilibrată a comerțului mondial, stabilitatea ratelor de schimb, evitarea devalorizărilor competitive, corectarea disciplinată a problemelor legate de balanța de plăți. Adversarii reglementărilor financiare internaționale integrate Fondului Monetar Internațional consideră acțiunile Fondului ca fiind sinonime cu extinderea sărăciei prin măsuri globale, de care Statele Unite ale Americii nu sunt străine, deoarece, în acest domeniu, sunt singura mare putere ce-și impune voința prin sistemul de veto. Acești adversari explică acțiunile FMI astfel: Banca Mondială și BIS creează piețe de capital și ispitesc guvernele să facă împrumuturi riscante sau prost gestionate prin băncile particulare de care dispun. În situațiile în care datoriile încep să nu mai fie plătite, dobânzile cresc etc., iar FMI intervine printr-o operațiune de salvare, împrumuturile restante fiind restructurate sau înlocuite cu noi împrumuturi de la FMI. Statele astfel deja strâmtorate obțin sume suplimentare de bani pentru a putea plăti dobânzile și pentru a putea declanșa noi proiecte economice. Dar, sub falsa lozincă a reducerii sărăciei, cetățenii statelor împrumutate ajung într-o situație mai grea decât cea

inițială. Procesul de împrumutare este relativ simplu. Fondul Monetar Internațional împrumută bani guvernelor naționale, țările respective aflându-se adesea în criză fiscală sau monetară. Din această cauză, Fondul Monetar Internațional a devenit cunoscut drept un creditor de ultimă oră. Când o țară începe să aibă probleme, din cauza deficitului de plăți, Fondul Monetar Internațional intervine, la solicitare, pentru a o salva de la mari dezechilibre macroeconomice. . Din moment ce toate statele se raportează la cotația oficială făcută de FMI unității de Drept Special de Tragere, sunt multe voci care consideră că FMI a devenit un adevărat controlor valutar asupra tuturor țărilor care călătoresc cu expresul globalizării. Pentru a întări această percepție, publicațiile FMI insistă pe faptul că este justificată îngrijorarea proprie, atât pentru modul în care apar și se rezolvă problemele financiare din cadrul multor țări membre, cât și pentru modul în care funcționează sistemul mondial financiar luat în ansamblu, ca un întreg. Din momentul în care unele dintre hotărârile adoptate de organele Fondului Monetar Internațional nu au fost aplicate integral de toate statele membre ale organizației, credibilitatea acestui organism a început să se deterioreze, dar FMI continuă să fie perceput ca organism financiar de referință în relațiile internaționale.

Banca Mondială (B.M.) este un sistem bancar specializat, din cadrul Fondului Monetar Internațional, format din Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (B.I.R.D.), Corporația Financiară Internațională (I.F.C.), Asociația pentru Dezvoltare Internațională (I.D.A.) și Asociația de Garantare Multilaterală a Investițiilor (M.I.G.A.). Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare se concentrează pe țările cu venit mediu și pe cele demne să primească împrumuturi, în timp ce Asociația pentru Dezvoltare Internațională se concentrează numai pe țările considerate a fi foarte sărace. Obiectivul principal al B.M. este de a sprijini țările în curs de dezvoltare pentru creșterea standardului lor de viață, prin utilizarea resurselor financiare provenind din țările dezvoltate. Potrivit prevederilor statutare, principalele funcții ale Băncii Mondiale constau în: acordarea de ajutoare țărilor membre în scopul reconstrucției și dezvoltării economice, sporirii forței productive și valorificării resurselor naturale în țările în curs de dezvoltare; stimularea investițiilor de capital particular prin acordarea de garanții; favorizarea unei creșteri echilibrate de lungă durată a comerțului internațional și susținerea echilibrului balanțelor de plăți prin încurajarea investițiilor internaționale de capital pentru creșterea resurselor economice ale țărilor membre; luarea de măsuri în vederea folosirii creditelor acordate de bancă sau a creditelor garantate de ea, în primul rând, pentru cele mai eficiente și mai urgente proiecte. Finanțarea de către Banca Mondială a unor obiective în țările membre se poate face prin acordarea de credite, participarea la împrumuturi acordate de o instituție financiară oarecare sau de către guvern, garantarea împrumuturilor acordate de alte instituții financiare etc. În exercitarea acestor funcții și operații financiare, Banca Mondială poate avea contacte numai cu instituțiile financiare centrale ale

țărilor membre, ca: trezoreria, banca centrală, fondul de stabilizare, alte instituții analoage.

Organizația Mondială a Comerțului este organizația mondială prin care țările membre se obligă să respecte, în relațiile dintre ele, anumite reguli și principii, menite să reducă taxele vamale și să înlăture restricțiile cantitative din calea schimburilor comerciale, pentru ca acestea să contribuie mai substanțial la relansarea durabilă a economiei mondiale. Actul de naștere al Organizației Mondiale a Comerțului poate fi considerat Actul Final al Rundei Uruguay, semnat la Marrakech (Maroc) și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1995. Actul final amintit a concretizat dezbaterile desfășurate timp de aproape doisprezece ani în cadrul Rundei Uruguay, stipulând că este nevoie de un nou cadru de desfășurare a negocierilor comerciale, care să pună bazele unui sistem comercial multilateral, întărit, stabil și transparent. Organizația Mondială a Comerțului, care și-a început activitatea la 1 ianuarie 1997, este considerată al treilea pilon al economiei mondiale - celelalte fiind Fondul Mondial Internațional și Banca Mondială. Principiile fundamentale care stau la baza activității Organizației Mondiale a Comerțului sunt: principiul nediscriminării în relațiile comerciale, părțile contractante trebuind să-și acorde reciproc clauza națiunii celei mai favorizate; interzicerea restricțiilor cantitative și a altor bariere ca efecte multiple la importul și exportul de mărfuri; aplicarea nediscriminatorie a restricțiilor necantitative, dacă se acceptă, prin derobare de la celelalte principii, a unor astfel de restricții; eliminarea subvențiilor de export; protejarea economiilor naționale de concurența străină numai cu ajutorul taxelor vamale; folosirea consultărilor ca metodă fundamentală pentru evaluarea prejudicierii intereselor comerciale ale părților; adoptarea deciziilor prin consens general etc.

Negocierile comerciale din cadrul Organizației Mondiale a Comerțului s-au desfășurat și se desfășoară sub forma unor conferințe și runde. Acestea au la bază anumite principii, ca: fiecare parte contractantă are dreptul de a decide dacă participă sau nu la negocieri; nici unei părți contractante nu i se poate cere să facă concesii unilaterale; toate părțile contractante beneficiază de rezultatele negocierilor vamale, indiferent dacă participă sau nu la negocieri; retragerea concesiilor convenite pe cale multilaterală nu se poate face unilateral etc.

Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) este un organism al Adunării Generale a O.N.U., al cărui obiectiv de bază este intensificarea eforturilor țărilor lumii îndreptate spre extinderea colaborării și cooperării, realizarea unei participări pe bază de egalitate a tuturor statelor la viața economico-socială internațională, corespunzător intereselor lor.

Principalele funcții ale UNCTAD sunt: favorizarea expansiunii comerțului internațional între toate țările prin accelerarea dezvoltării economice; formularea de principii și politici privind comerțul internațional; prezentarea de propuneri și adoptarea de măsuri corespunzătoare, în limitele competenței de care dispune, pentru aplicarea lor în practică, facilitarea

coordonării activității altor instituții din sistemul Națiunilor Unite, cu atribuții în comerțul internațional; luarea de măsuri, împreună cu alte organe O.N.U., în legătură cu negocierea și adoptarea unor instrumente juridice multilaterale în comerțul internațional; asigurarea armonizării politicilor guvernelor și grupărilor economice regionale din domeniul comerțului exterior și al dezvoltării economice.

Structura organizatorică a UNCTAD cuprinde: Conferința, Consiliul și Secretariatul.

Conferința pentru comerț și dezvoltare se întrunește din trei în trei ani, începând cu anul 1964, când a avut loc prima Conferință. Din rândurile UNCTAD s-a format Grupul celor 77 de țări în curs de dezvoltare, care a elaborat Carta drepturilor economice a „lumii a treia” (Alger, 1967), grup lărgit apoi la 96, care, în 1972, a elaborat Declarația de la Lima, consacrată coordonării acțiunilor țărilor în curs de dezvoltare. La conferințele ținute s-a dezbătut o arie largă de probleme, între care: eliminarea tuturor barierelor tarifare și netarifare din comerțul mondial cu produse de bază; stabilirea și majorarea prețurilor la aceste produse și încheierea unor acorduri internaționale de produse, menite să atenueze deteriorarea prețurilor lor; ameliorarea comerțului invizibil; finanțarea dezvoltării țărilor în curs de dezvoltare; acordarea de către țările dezvoltate a unor sume reprezentând 1% din produsul lor național brut pentru constituirea fondului O.N.U. de dezvoltare a țărilor în curs de dezvoltare; intensificarea schimburilor și a cooperării economice între țările în curs de dezvoltare; acordarea de către țările dezvoltate a unui regim vamal preferențial nerez reciproc pentru produsele manufacturate din țările în curs de dezvoltare; participarea țărilor în curs de dezvoltare la reforma valutară internațională etc. Consiliul pentru comerț și dezvoltare este organul permanent al UNCTAD, care asigură desfășurarea activității între sesiuni. Consiliul pentru comerț și dezvoltare are în subordine mai multe comisii permanente: Comisia pentru produsele de bază, Comisia pentru produsele manufacturate, Comisia pentru transporturi maritime și Comisia pentru invizibile și finanțare legate de comerț.

Secretariatul își are sediul la Geneva și deține un birou de legătură la O.N.U. (New York).

Celelalte organisme și organizații care au funcționat și încă funcționează sub egida ONU reprezintă modalități ale arhitecturii matriciale de gestionare a multiplelor probleme internaționale puse în operă pentru gestionarea păcii mondiale.

1.2. Cultivarea responsabilităților umaniste

ONU a devenit organism internațional în condițiile în care inițiatorii săi au depășit diferențele ideologice de bază –capitalism versus comunism – și și-au imaginat o lume ce se putea dezvolta în pace, prin consultare și înțelegere între țările ce s-au declarat membre permanente ale Consiliului de Securitate, înțelegere ce au făcut posibil efortul comun pentru înfrângerea curentului revanșard generat cu ani în urmă de Germania, Italia și Japonia, cărora li s-au alăturat o serie de alte state ce au intrat în sfera lor de interese.

Se poate concluziona că, ordinea mondială după cel de-al doilea război mondial a fost o ordine a coexistenței politice a două mari ideologii, capitalistă și comunistă, care au creat instituții internaționale menite să slujească dezvoltarea generală, să faciliteze cerințele de globalizare, dar și să asigure victoria principiilor generale de organizare socială. Prin consens politic major, Carta ONU, Declarația Adunării Generale a ONU asupra dreptului internațional cu privire la relațiile prietenești și de cooperare dintre state, în conformitate cu Carta ONU – Rezoluția 2625 din 26 octombrie 1970, Actul Final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, 1975, precum și alte numeroase hotărâri ale Adunării Generale ONU au creat infrastructura juridică pe care s-au extins și diversificat formele de globalizare cerute de legile pieței, în condițiile în care marile puteri se temeau de declanșarea unor ostilități militare susținute de către blocuri militare ostile. Așa s-a inițiat și a devenit operațional dreptul internațional, la care oricare stat se raporta în relațiile cu celelalte state.

Până să se vorbească de o anumită victorie în urma Războiului Rece, în cadrul ONU se promovau următoarele principii generale de apărare a păcii, astfel: egalitatea în drepturi a statelor; renunțarea la forță și la amenințarea cu folosirea forței în relațiile internaționale; dreptul popoarelor de a-și hotărî singure destinele; reglementarea pașnică a diferendelor internaționale; suveranitatea și independența statelor; neintervenția în treburile ce țin de competența națională a unui stat; cultivarea bunei vecinătăți interstatale; respectarea cu bună credință a obligațiilor asumate etc.

În virtutea suveranității lor, potrivit dreptului internațional, statele au acceptat o paletă a drepturilor și obligațiilor lor, ceea ce le limita posibilitatea abuzului de putere, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. Prin Carta ONU, o serie de declarații ale Adunării Generale a ONU au consacrat principalele drepturi ale statelor, astfel: dreptul la existență, dreptul la pace și securitate, dreptul de a-și decide propriile destine, dreptul la autoapărare, dreptul la integritatea și inviolabilitatea teritoriului, dreptul la dezvoltare, dreptul asupra resurselor naturale, dreptul de a face parte din organizații internaționale, dreptul de a încheia tratate, dreptul de a participa la rezolvarea problemelor internaționale, dreptul la cooperare, dreptul la un tratament nediscriminatoriu etc. La rândul lor, îndatoririle fundamentale ale statelor erau în strânsă corelație cu drepturile acestora.

Contextul general de securitate al perioadei imediate post-victorie de după Războiul Rece a consacrat sfârșitul lumii bipolare și intrarea ordinii mondiale, într-o perioadă de tranziție, cu o mare încărcătură politică. Țările învinse, și o bună parte din cele învingătoare, au sperat că viața internațională se va încadra pe o traiectorie a promovării păcii, după principii lipsite de ideologizări radicale. Lumea, aparținând ambelor blocuri, spera și visa la o lume mai dreaptă, mai sigură și mai prosperă sub guvernarea ONU, dar funcționalitatea corectă a organismelor internaționale create pe perioada Războiului Rece a început să fie nesocotită tocmai de

țările care patronaseră apariția și menținerea acestora și, în loc să se consolideze ordinea mondială instituțională, la orizont a apărut că se construiește o nouă ordine mondială, ce se dorea a fi hegemonică. Ordinea hegemonică, promovată la început de SUA, sprijinite de fostele state NATO, se dorea o lume unipolară care, în numele excepționalismului american declarat, urmărea să facă din SUA un arbitru internațional suprem, gata să dispună și să apere reguli de sorginte americană pretutindeni în lume. Numai că iluzia de unică putere mondială asumată de SUA a fost pusă sub semnul întrebării, instituțional, la 1 iulie 2005, prin declarația publică a două țări membre ale Consiliului de Securitate, Federația Rusă și China, declarație acceptată tacit chiar și de țări care nu cu mulți ani în urmă formau blocul țărilor capitaliste.

De data aceasta „puterea forței“, ce decurgea din politica de bloc, s-a trezit că este contestată tot mai mult de „puterea dreptului“, un fel de miraj al lumii viitoare. Ca atare, apreciem că globalizarea a intrat într-un proces de clarificări teoretice și metodologice, care se pare că va aduce o nouă treaptă a globalizării, bazată pe un fundament politic de management politic internațional participativ, de susținere a unei logici a cooperării interstatale extinse. După circa trei decenii de savurare a victoriei în Războiul Rece, globalizarea se găsește în situația de a constata că perspectivele sale de consolidare și diversificare să fie puse în pericol de creșterea gradului de insecuritate, ca dovadă a ineficienței sistemului internațional, rămas cantonat în politici trecute, insensibil la cerințele de schimbare. În esență, cauzele eșecului sistemului internațional de securitate decurg din maniera în care statele, mai ales cele considerate puternice, înțeleg să-și desfășoare politica externă. La nivel global, ONU este inoperabilă din cauza contradicțiilor dintre cei cinci mari din cadrul Consiliului de Securitate, care-și utilizează neprincipial dreptul de veto. La rândul lor, fiecare dintre cei cinci, la nivel regional, retracează relații regionale, din dorința de a angaja cât mai multe entități statale ca vehicule ale propriilor lor interese.

II. Războiul nuclear se pregătește

II.1. Accentuarea tensiunilor geopolitice

Tensiunile geopolitice în creștere între marile puteri, mai ales după apariția polului geostrategic și politic BRICS, au adus după sine mari mutații în plan militar, mutații declanșate înspăimântător cu precădere de agresiunea Federației Ruse asupra Ucrainei, din februarie 2022, urmate de accentuarea diferendelor dintre SUA și China, în legătură cu viitorul Taiwanului, ca și de atacul terorist al Hamas asupra Israelului, în Orientul Apropiat. Întreaga lume pare că a trecut de la starea de cultivare a păcii la o stare de pre-război mondial, a cărei caracteristică de bază va fi componenta sa nucleară. De la invadarea Crimeii încoace, puterile hegemonice ale lumii cer fără menajamente o nouă redesenare a zonelor de influență, ignorându-se orice eforturi de compromis, în care nimeni nu mai vrea să vorbească de conducere liber acceptabilă, ci de dictat și de aliniere ascultătoare.

În acest context, Uniunea Europeană este angajată plenar, alături de SUA, în sprijinirea Ucrainei, dorindu-se, conform tuturor declarațiilor oficiale, nu încheierea cât mai curând a păcii, ci înfrângerea definitivă a Federației Ruse. La rândul său, Federația Rusă se bucură de sprijinul la vedere al țărilor BRICS. China, în dorința sa de a prelua conducerea politică în Taiwan, este susținută de statele BRICS, dar și de alte state autoritare, care se opun politicilor liberale promovate de către SUA și celelalte state occidentale. Simplele bombardamente asupra Canalului Suez, venite parcă de nicăieri, dar evident susținute de către Iran, au făcut ca mai mult de 12% din comerțul mondial să ocolească Africa, ceea ce neliniștește piețele de pretutindeni, care se văd nevoite să ia în calcul prețuri din ce în ce mai mari, în condițiile în care economiile fac tot mai greu față restricțiilor de sorginte militară.

II.2. Războiul nuclear – variantă operațională

După ce lumea a constatat că Războiul Rece s-a încheiat, SUA a considerat că este îndreptățită să fie considerată țara victorioasă a acestuia, celelalte state NATO, alături de altele care au sprijinit SUA în asigurarea echilibrului de forțe specific Războiului Rece, au apreciat că au avut contribuții serioase la victorie, și-și declarau într-un fel sau altul contribuția la această victorie, numai că Federația Rusă a considerat mereu că ea nu se simte înfrântă, din moment ce nu au existat confruntări militare între cele două blocuri, iar URSS, în deplin consens cu celelalte state ce făceau parte din Tratatul de la Varșovia, și-au exprimat libera voință de a desființa acest tratat și de a se alinia eforturilor ONU de menținere a păcii, pe baza regulilor internaționale general recunoscute. În timp ce o parte savura victoria, partea cealaltă considera ca nefirească bucuria celor ce se considerau învingători.

Nu a trecut mult timp de la euforia eliminării cauzelor majore ale declanșării unui război mondial între Occident și Blocul comunist, până când unele țări, în mod deosebit Federația Rusă, China, Iran etc. s-au constituit într-un bloc al puterilor revizioniste, ce nu mai erau de acord cu politicile SUA și aliaților săi tradiționali. De o parte și de alta a acestor două noi tendințe, statele se acuză radical, după caz, de: afirmarea politicii de putere; criza dreptului internațional; criza vieții democratice; lupta pentru supremație regională; competiție între țări rivale; tendințe de supraextindere a puterii; state cu conducere dictatoriale; state agresoare; state ce cultivă dubla măsură; state ce nu mai respectă dreptul internațional etc.

Dacă pe timpul Războiului Rece, cele două mari puteri, dar și celelalte țări, alinate sau nealinate, apreciau că trebuie menținută pacea generală, deoarece orice escaladare a războiului ar aduce după sine utilizarea armelor nucleare, a căror utilizare era în măsură să aibă drept rezultat distrugerea civilizației umane chiar de mai multe ori. Ca atare, apocalipsa nucleară îndemna țările adversare ideologic la responsabilitate, la găsirea altor mijloace de atingere a intereselor de stat, fără a se recurge la

război, deoarece războiul între marile puteri putea degenera în scurt timp într-un război nuclear.

Acum, după ce Occidentul și Federația Rusă s-au sprijinit reciproc pentru a se angaja pe calea războiului, se pare că un viitor război nuclear este luat în calcul, atât de Federația Rusă, care se vede amenințată de implicarea Occidentului în sprijinirea Ucrainei, și declară prin vocea președintelui său, Vladimir Putin, că ia în calcul o ripostă nucleară, dar și de oficialități ale Occidentului, care încurajează, în numele popoarelor lor, eforturile generale dedicate confruntării militare cu Federația Rusă, cultivându-se iluzia că victoria asupra rușilor este posibilă fără implicații nucleare.

După circa trei ani de război sângeros dus între lumea occidentală și Federația Rusă, prin sacrificarea populației ucrainene, în condițiile în care nu se întrevide o victorie a Ucrainei și nu sunt nici premise de pace, oficialități ale țărilor din vest se întrec în a susține imperativul intrării țărilor din Vest într-o logică de previzionare a unui război global, drept pentru care opinia publică trebuie să fie conștientă de necesitatea unei mobilizări militare a industriei și populației. Pentru Boris Pistorius, ministrul german al Apărării, sprijinul față de Ucraina este văzut ca o condiționare existențială pentru preîntâmpinarea unui conflict și mai extins. Ca atare, prin înfrângerea Kievului, ministrul german avertizează că „Ar fi o eroare să credem că Putin se va limita la Ucraina. Obiectivul său minimalist ține de restaurarea frontierelor fostei Uniuni Sovietice. Dacă Rusia va câștiga în Ucraina, aceasta ar putea să se simtă încurajată să atace alte state suverane. Statele din prima linie, în special balticii, devin o țintă potențială pe fondul refacerii puterii militare ruse“.

La rândul său, ministrul suedez al Apărării civile a declarat recent „mulți au spus-o înaintea mea, dar vreau să reiterez cu toată autoritatea portofoliului meu: ar putea fi un război în Suedia“, pentru că „obiectivul Rusiei rămâne eradicarea unei Ucraine libere și crearea unei Europe în care forța face legea, cu state-tampon și sfere de interes“. Sunt numeroase voci care atenționează asupra faptului că Rusia a trecut deja la industria de război, în timp ce Europa întârzie mobilizarea potențialului său industrial. În acest sens sunt sugestive aprecierile ministrului britanic al Apărării, Grant Shapps, de la începutul anului, care considera: „Ne aflăm în zorii unei noi ere. Zidul Berlinului este o amintire îndepărtată. Ne-am întors de unde am plecat. De la o lume postbelică la una pre-război“. Cu privire la o eventuală criză a Taiwanului, amiralul John Aquillino, comandantul forțelor americane desfășurate în Pacific, prognoza: „Să ne așteptăm la o demonstrație de forță din partea Chinei împotriva Taiwanului în curând“.

Malcolm Davis, expert asociat la Australian Strategic Policy Institute, influent centru de cercetări militare din Camberra, a susținut plenar necesitatea pregătirii pentru un război de lungă durată: „Să fim direcți: dacă ne confruntăm cu perspectiva unui conflict global în a doua jumătate a acestui deceniu – un al treilea război mondial -, atunci trebuie să schimbăm rapid modul în care funcționează bazele noastre industriale de apărare și să

ne pregătim explicit pentru acest lucru“, drept pentru care „Trebuie să ne pregătim pentru perspectiva unui război major prelungit atât în Indo-Pacific, cât și în Europa. Iar până acum nu am făcut acest lucru. Am presupus că nu se va întâmpla niciodată și acum ne confruntăm cu acea perspectivă, primul test venind din Ucraina, al doilea în Orientul Mijlociu și al treilea test venind probabil în strâmtoarea Taiwan. Și nu suntem pregătiți“, pentru că „Avem nevoie de un fel de mentalitate pre-război/pre-belică. Este genul de lucru pe care a trebuit să-l facem în a doua jumătate a anilor '30, când ne-am grăbit să ne pregătim și, din fericire, am avut destule avioane Spitfire pentru a salva situația. Dar vom avea destule avioane Spitfire de data aceasta? Nu ar trebui să învățăm lecția greșită din Ucraina că, doar pentru că rușii au suferit pierderi grele în primii doi ani de război, nu înseamnă că până la urmă nu vor câștiga. Ei ar putea inversa acest lucru, în special dacă sprijinul militar occidental pentru Ucraina începe să se reducă în 2024. Rușii au capacitatea industrială militară pentru a schimba efectiv acest lucru și a câștiga“. În atenție „Acest lucru ar transmite un mesaj uriaș Beijingului, care l-ar încuraja pe Xi să facă o mișcare împotriva Taiwanului“.

Trăgând un semnal asemănător, analistul militar Hal Brands avertiza în Foreign Affairs: „Statele Unite ar avea mari dificultăți să se mobilizeze pentru un război în multiple teatre sau chiar să se mobilizeze pentru un conflict prelungit într-o singură regiune, menținându-și în același timp aliații aprovizionați în celelalte. S-ar putea să-i fie greu să genereze munițiile necesare pentru un război între marile puteri sau să înlocuiască navele, avioanele și submarineele pierdute în luptă. Dacă războiul va cuprinde mai multe teatre din eurasia, Washingtonul și aliații săi ar putea să nu câștige“.

II.3. Amenințările reciproce se înmulțesc

Din momentul în care noua conducere a SUA a început să-și manifeste intenția de nu mai fi interesată de Europa, Franța și Marea Britanie au declarat că își asumă umbrela nucleară a Europei și continuă să depună eforturi în direcția ajutorării multilaterale a Ucrainei până la victoria finală. Se pare că lumea occidentală europeană este dispusă să întrețină spiritul războinic din Ucraina, considerând că amenințările rusești nu reprezintă o amenințare pentru civilizația occidentală. SUA a amenințat Rusia cu noi sancțiuni economice, care o vor afecta direct, dar vor fi afectate toate țările care întrețin relații economice cu aceasta.

Pe 16 iulie, purtătorul de cuvânt Dmitri Peskov a transmis că toate prevederile doctrinei nucleare a Rusiei „rămân în vigoare“, reiterând ideea că statele nucleare trebuie să „răspundă” pentru orice instigare venită din partea aliaților lor non-nucleari, din moment ce, doctrina, revizuită în toamna lui 2024, include o clauză clară: „în cazul în care o țară non-nucleară atacă Rusia cu sprijinul unei puteri nucleare, Federația Rusă ar putea considera acest act un atac combinat“. Comentatori occidentali subliniază că această ambiguitate juridico-militară este concepută pentru a descuraja susținerea NATO pentru Ucraina, prin insinuarea unor riscuri majore de escaladare. Aceeași comentatori avertizează că toate aceste mesaje – de la

amenințările nucleare până la retorica de „pace” – sunt elemente ale unei campanii informaționale bine calibrate, menite să zdruncine coeziunea NATO și să alimenteze scepticismul în rândul publicului american și european cu privire la continuarea sprijinului militar pentru Ucraina. De aceea, pe fondul unei ofensive militare care stagnează în multe sectoare ale frontului și a unui context internațional mai volatil ca niciodată, „Moscova pare să fi revenit la ceea ce știe cel mai bine: războiul psihologic și propagandistic. De data aceasta, miza este însă mai mare — și nu doar pentru Ucraina. Dacă semnalele venite de la Moscova vor reuși să divizeze NATO sau să provoace oboseala strategică a aliaților, urmările s-ar putea resimți mult dincolo de câmpul de luptă din Donbas“.

Într-un mesaj publicat recent, Medvedev a avertizat că ultimatumurile repetate ale lui Trump privind un acord de pace în Ucraina ar echivala nu cu o amenințare la adresa Rusiei, ci cu una „împotriva propriei sale țări”. Replica lui Trump nu a întârziat. A ordonat re poziționarea submarinelor „în regiuni adecvate”, în cazul în care „declarațiile nehibzuite” ale lui Medvedev ar fi mai mult decât simple provocări verbale. Secretarul de stat american, Marco Rubio, a minimalizat imediat semnificația mesajului rusesc, amintind că Medvedev nu mai are niciun rol în luarea deciziilor de la Kremlin. O opinie împărtășită și de analiștii ruși, care îl consideră pe fostul președinte o figură decorativă, devenită mai degrabă simbolul retoricii excesive decât al acțiunii politice. Pe acest fond, într-un interviu acordat unui post de televiziune, președintele american Donald Trump a declarat că a dispus re poziționarea celor două submarine nucleare americane în apropierea Rusiei, pe fondul unor noi amenințări nucleare venite din partea fostului președinte rus Dmitri Medvedev. Ei bine, un fost președinte al Rusiei, care acum este la conducerea unuia dintre cele mai importante consilii, Medvedev, a spus niște lucruri foarte grave, vorbind despre arme nucleare. Și când menționezi cuvântul «nuclear», știi, ochii mei se fac mari și spun: «Mai bine să fim atenți», pentru că este amenințarea supremă”, „Nu ar fi trebuit să spună asta. Are gura mare. A mai spus și alte lucruri în trecut. Așa că noi vrem să fim mereu pregătiți. De aceea am trimis în regiune două submarine nucleare. Vreau doar să mă asigur că vorbele lui sunt doar vorbe și nimic mai mult”, a comentat Donald Trump.

În condițiile în care marile puteri se amenință cu capacitățile lor nucleare, țări ca Polonia sau Estonia declară public disponibilitatea lor de a accepta desfășurarea de armamente nucleare pe teritoriul propriu, ca măsură de protecție și de consolidare a securităților lor naționale împotriva acțiunilor specifice războiului hibrid desfășurat de către Rusia.

În asemenea climat mediatic, se pare că nimeni nu mai este interesat de pace și de consolidarea unor relații comerciale adecvate, ci toată lumea se pregătește de război, ignorând complet consecințele degenerării acestuia într-un război nuclear care, de data aceasta, ar avea menirea de a garanta victoria unei anumite părți.

Concluzii

Războiul Rece nu a degenerat în război clasic pentru că apocalipsa nucleară responsabiliza pe decidenții politici. În numele principiilor generate de legile pieței, aceștia au îndemnat omenirea spre globalizarea economică, prin promovarea libertății de circulație a mărfurilor, libertății de circulație a capitalurilor și libertății de circulație a forței de muncă. Din momentul în care legitățile economice au început să fie interpretate de actori importanți ai pieței internaționale ca fiind riscuri și amenințări la adresa securității naționale, și ideea de globalizare a început să decadă. Tocmai de aceea, tot mai multe state sugerează necesitatea unui proces de reglobalizare, în care să se promoveze interese împărtășite.

Lumea de după Războiul Rece visează la o ordine mondială legitimată, în măsură să descătușeze procesele globalizării, lipsită de hegemonii care pun la punct public țări vasale, impun pacea proprie și etichetează pe toți ceilalți în teroriști, antidemocratici, radicali, agresori etc. Lumea se așteaptă de la actualele țări angajate în demersuri hegemonice să devină promotoare ale păcii, securității internaționale și coexistenței pașnice, repere fundamentale în gestionarea tensiunilor internaționale de orice natură.

Problema-cheie a viitorului este legată de momentul în care țările cu înclinația actuală hegemonică vor reveni la responsabilități generale, la implicare cu bună credință în conducerea edificiului mondial, cu o viziune convingătoare asupra unei comunități globale a intereselor împărtășite, ca o condiție fundamentală a stabilității globale.

Țările cu apetit hegemonic, în numele responsabilității mondiale asupra păcii și umanității, sunt îndemnate să transforme demersurile lor hegemonice actuale în management interstatal ce se poate constitui pe baza convingerilor împărtășite, așa cum a fost posibilă punerea în operă a Organizației Națiunilor Unite cu mai bine de opt decenii în urmă. O comunitate internațională bazată pe interese împărtășite nu presupune un guvern mondial, nu presupune o națiune a guvernantei globale, ci guvernare comună generată de consens comportamental. O cooperare internațională largă și instituționalizată, ca focar al globalizării, exclude orice bariere comerciale unilaterale, orice distorsionare a predictibilității politice, economice și de orice altă natură. Globalizarea politică, întemeiată pe o constituție a globalizării, are drept ax central armonia generală. Acest proces este acum încetinit, dar el trebuie încurajat, dezvoltat și încurajat, neapărat instituționalizat, pentru a promova destinul comun al omenirii. Îndemnurile la înarmare și război între marile puteri constituie pași siguri spre o confruntare nucleară atotdistrugătoare. Nu sunt puțini cei care consideră că o mare putere nucleară nu poate fi înfrântă militar decât printr-un război nuclear devastator. Se pare că nimeni nu mai ia în considerare faptul că un asemenea război are doi actori, ambii deținând armament nuclear devastator.

BIBLIOGRAFIE

- BĂDĂLAN E., UDRESCU M., MINCU C., *Condiționări logistice în epoca globalizării*, Editura Academiei Oamenilor de Știință, București, 2010;
- MARGA A., *Școala de la Frankfurt în fața istoriei*, Editura Meteor Press, București, 2023;
- POUMPOURAS E., *Strategii pentru propria securitate*, Editura Meteor Press, București, 2022;
- Cronicile, revistă trimestrială, anii 2023-2025;
- Lumea, revistă lunară, anii 2023-2025.

